

PAUKŠČIŲ GLOBA ŽIEMĄ – BŪDAS JUOS PAŽINTI

Danutė Bernatavičienė

Lopšelis-darželis „Žilvitis“, Kėdainiai

El. paštas: danute.berna@gmail.com

Įvadas

Lietuvos paukščių sąrašą sudaro 368 rūšys. Didžiausias mūsų krašto paukštis yra gervė. Ji 115–125 cm. aukščio, o sveria 4,5–5,5 kg. Mažiausias – nykštukas, jis 9 cm. aukščio ir tesveria 5–6 gr. (Lina Snitkienė, 2007). Vieni paukščiai nuolat gyvena Lietuvoje, kiti migruoja, išskrenda į šiltesnius kraštus. Kai kurie paukščiai atskrenda į Lietuvą praleisti žiemos. Paukščių gebėjimas skristi, plunksnų spalvingumas, savitas gyvenimo būdas, giesmių gražumas nuo seno domina žmones, ypač vaikus. Mažieji smalsūs, domisi gamta, paukščiais, nori kuo daugiau apie juos sužinoti, pažinti. Jie studijuoja gamtos enciklopedijas, ieško ir randa informacijos. Pastebėję skraidančius paukščius vaikai pateikia klausimus: kur jie skrenda, kur jų namai, o ką jie lesa, kodėl jie čiulba ir kt. Pedagogai visada šalia, pasiruošę palaikyti ir skatinti vaikų domėjimąsi gamta, vesti „smalsučius“ pažinimo ir atradimo keliu. Pirmasis žingsnis – įvertinti vaikų žinias, ar jie pažįsta paukščius, ar žino jų pavadinimus, ką žino apie jų gyvenimo būdą. Pokalbių metu, bendraujant individualiai, paaiškėjo, kad vaikų žinios apie paukščius minimalios. Jie geba įvardyti 2–3 paukščius: zylę, žvirblį, varną, šarką. Apie gyvenimo būdą žino nedaug: suka lizdus, deda kiaušinėlius ir peri vaikučius, lesa kirminėlius. Siekiant supažindinti vaikus su paukščiais pasirinktas paukščių stebėjimo natūralioje aplinkoje, praktinės veiklos, t. y. pagalbos paukščiams, metodas.

Akcija „Pažinkime ir globokime paukščius“

Tikslas – pažinti ir globoti Lietuvoje žiemojančius paukščius.

Prieš pradėdant veiklą buvo parengtas skelbimas, kviečiantis jaunųjų miško bičiulių tuntuko „Žilvičiukai“ ugdytinius ir jų tėvelius gaminti lesyklėles ir dalyvauti akcijoje „Globokime paukščius“. Informaciją apie įvairius lesyklų tipus pakabinome grupių stenduose.

Ugdytiniai kartu su tėveliais, seneliais padarė 17 lesyklėlių: keturiolika medinių namelio tipo ir tris iš plastikinių butelių. Tris lesyklėles padovanojome Kėdainių miškų urėdijai, keturiolika pakabinome įstaigos teritorijoje.

Vyko pokalbiai, diskusijos temomis „Paukštelių rūpesčiai žiemą“, „Kaip aš galėčiau padėti paukšteliams“, „Kuo paukšteliams lesinti“. Ugdytiniai išsiaiškino, kad paukščių globa žiemą – tai rimtas ir atsakingas darbas. Parengė pasižadėjimą padėti Lietuvoje pasilikuosiems paukščiams iškęsti „baltąjį“ badą. Vienas iš paukščių globos žiemą aspektų – parinkti tinkamą lesalą. Netinkamai parinktas lesalas gali kainuoti paukščiui gyvybę (žr. 1 lentelę).

Lesalai paukščiams (Lietuvos ornitologų draugija, 2007)

Tinkamas lesalas	Netinkamas lesalas
<ul style="list-style-type: none"> • Saulėgražos • Nesūdyti lašiniai • Varškė • Kruopos • Aliejuje mirkytas pyragas • Obuoliai • Virti ryžiai • Avižiniai dribsniai • Avižos, pelai • Gliaudyti riešutai • Grūdų atliekos • Kukurūzų grūdai • Sorų kruopos • Arbūzų, melionų, moliūgų sėklos • Virtos bulvės • Kietai virti kiaušiniai • Šermukšnių, šaltalankių uogos • Gudobelių vaisiai • Taukai 	<ul style="list-style-type: none"> • Kepintos ir sūdytos saulėgražos • Sūdyti ir rūkyti lašiniai • Bet kokie sūdyti ir supuvę, prarūgę, pažeisti parazitų, apdoroti chemikalais, supeliję produktai; • Citrusiniai vaisiai (apelsinai, citrinos, greifrutai) • Bananų žievė • Juoda ruginė duona

Siekiant suteikti vaikams kuo daugiau žinių, akcijos veikla buvo vykdoma trimis kryptimis: atliekamas paukščių, apsilankančių lesyklose, stebėjimas, pažintinės ir grožinės literatūros analizė, atliekama veikla, susijusi su kompetencijų ugdymu.

Stebėjimų metodika ir procedūra. Jaunųjų miško bičiulių tuntukas „Žilvičiukai“ (23 priešmokyklinio ugdymo grupės ugdytiniai, 6–7 metų amžiaus) dalyvauja Lietuvos ornitologų draugijos projekte „Paukščių globa žiemą“. 2010 metais nuo 01 19 iki 03 10 globojome Lietuvoje žiemojančius paukščius ir vykdėme jų stebėjimus. Stebėjimai atlikti pagal Lietuvos ornitologų draugijos siūlomą metodiką:

- Stebėjimų laikas ir dažnumas neribojamas.
- Stebint lesyklose apsilankiusius paukščius, fiksuojamos jų rūšys ir didžiausias kiekvienos rūšies paukščių skaičius vienu metu, per vieno stebėjimo laiką (visų apsilankymų nesumuoti!).
- Tos pačios rūšies stebėjimas vysta tik vieną kartą per dieną (stebėjimas – tai konkretus laiko tarpas, kurio metu be pertraukos stebima lesykla.)
- Stebėjimo trukmė – 15 min. Galima stebėti ryte, dieną ir (arba) vakare po 15 min.
- Duomenų sistemoje duomenis įvesti atidžiai ir sąžiningai (Lietuvos ornitologų draugija, 2007).

Atlikome 36 stebėjimus, kurių metu apsilankė 118 paukščių (7 rūšys). Stebėjimų metu išsiaiškinome, kokių rūšių paukščiai lankosi lesyklose, jų kiekybinį pasiskirstymą, lesimo ypatumus (žr. 2 lentelę.)

2 lentelė

Paukščių pasiskirstymas pagal rūšis ir lesalai

Rūšies pavadinimas	Apsilankymų skaičius	Lesalas
Paprastoji pilkoji zylė (Parus palustris) (žr. 1 pav.)	90	Nesūdyti lašiniai, saulėgrąžos, kruopos
Kuoduotoji zylė (Parus cristatus) (žr. 1 pav.)	6	Nesūdyti lašiniai, saulėgrąžos, kruopos
Didžioji zylė (Parus major) (žr. 1 pav.)	7	Nesūdyti lašiniai, saulėgrąžos, kruopos
Varna (Corvus corone) (žr. 2 pav.)	4	Bet koks maistas, buvęs lesyklose
Juodgalvė sniegena (Pyrrhula pyrrhula) (žr. 3 pav.)	2	Saulėgrąžos
Alksninukas (Carduelis spinus) (žr. 4 pav.)	4	Saulėgrąžos, balta duona
Naminis žvirblis (Passer domesticus) (žr. 5 pav.)	5	Grūdai

Kito etapo metu atlikome informacijos šaltinių analizę (pažintinės serijos „Gamta šalia tavęs“ leidinys „Paukščiai“ (Kirstukas M.) (2008), žurnalai „Lututė“). Analizės metu vaikai bandė surasti lesyklose stebėtus paukščius, aptarėme rūšiai būdingus bruožus: dydį, plunksnų spalvas, raštą.

Veikla integruota į kompetencijų ugdymą:

- **Socialinė** (bendra veikla, tarpusavio bendradarbiavimas).
- **Pažinimo** (kasdien po 15 min. stebi paukščius, pavadina, apibūdina, klausinėja, aiškinasi ir patys aiškina, išreiškia savo požiūrį).
- **Komunikavimo** (kalbasi, pasakoja patirtus įspūdžius, klausosi sekamų pasakų, skaitomų grožinės ir pažintinės literatūros kūrinių, deklamuoja eilėraščius apie paukščius. Klausosi paukščių giesmių įrašų).
- **Meninė** (dailės raiškos priemonėmis vaizduoja paukščius bei patirtus įspūdžius juos globojant. Dainuoja daineles, žaidžia liaudies žaidimus, ratelius paukščių tematika). Dailės darbais puošiama grupės aplinka. Surengta ugdytinių darbų paroda Kėdainių miškų urėdijoje.

a)

b)

c)

1 pav. Apsilankusių lesyklose zylių rūšys: a) parastoji pilkoji, b) kuoduotoji, c) didžioji (Lietuvos ornitologų draugija, 2007)

2 pav. Varna

(Lietuvos ornitologų draugija, 2007)

3 pav. Juodgalvė sniegena

(Lietuvos ornitologų draugija, 2007)

4 pav. Alksninukas

(Lietuvos ornitologų draugija, 2007)

(Lietuvos ornitologų draugija, 2007)

Apibendrinimas

- Vaikai atpažįsta Lietuvoje žiemoti pasilikusius paukščius.
- Patyrė bendros veiklos ir tarpusavio bendradarbiavimo džiaugsmą.
- Išmoko gerumo, pajuto norą rūpintis silpnesniais už save.

- Stebėjo gamtoje vykstančius procesus.
- Vykdė tiriamąjį darbą – fiksavo lesyklose besilankančius paukščius.
- Dalyvavimas Lietuvos ornitologų draugijos projekte „Paukščių globa žiemą“ suteikė paukščių globos darbui atrakcijos ir tikslingumo.
- Studijavo pažintinę literatūrą apie paukščius ir įgijo naujų žinių.
- Akcijos metu buvo ugdomos įvairios kompetencijos.

Lietuvos ikimokyklinukus, moksleivius, besidominčius gamta, vienija Jaunųjų miško bičiulių sambūris, neformalus jaunųjų šalies gamtą mylinčių vaikų – „lutučiuokų“ – klubas, dalyvaujant jų veikloje gamtos pažinimas vyksta tikslingai ir nuosekliai. Įdomios užduotėlės, įvairūs konkursai, projektai padeda vaikams įiminti vis daugiau gamtos paslapčių, pasijusti jos dalimi. Vaikai ne tik daugiau sužino apie gamtą, bet ir išmoksta ją tausoti, saugoti, rūpintis silpnesniais už save. Svarbiausia tai, kad gamtos pažinimo keliu vaikai keliauja linksmi: žaisdami, atlikdami užduotėles, stebėdami gamtos reiškinius, išpūdžius vaizduodami dailės raiškos priemonėmis ir t. t.

Literatūra

- Snitkienė L. (2007). Įdomybės. *Lututė*, Nr. 37, p. 22.
- Paukščių globa žiemą. Vilnius: Lietuvos ornitologų draugija, 2007–2011 (interaktyvus)
- Prieiga per internetą: <http://www.orni.lt/lesyklos/>
- Prieiga per internetą: <http://www.orni.lt/lesyklos/Kuo+lesinti%3F>
- Prieiga per internetą: <http://www.orni.lt/lesyklos/user/register>
- Prieiga per internetą: <http://www.orni.lt/lesyklos/rusys> (žiūrėta 2010-03-12).

Summary

BIRDS CARE IN THE WINTER – THE WAY TO KNOW THEM

Danutė Bernatavičienė

Kindergarten „Žilvitis“ of Kėdainiai

We were doing the action called “Foster The Birds In Winter”. The reason of this action is to foster the birds which are hibernating through the winter in Lithuania. In this action took part in our pupils, their parents and the community of our institution. Children fed the birds, knew them better, watched the processes happened in the nature. They did the research – watched the birds giving birth to their prides in their feeding places. They did the watching everyday about 15 minutes. They did 36 observations (according to 2010-03-12 information) where were visited 7 species and 118 birds in their feeding places. We are logging in to the Orni Club via the internet which is organizing this project, where we uploaded the data of our observation.

Key words: birds watch, education of birds, competence education.